

Valtioneuvoston asetus maatalouden rakennetuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1 Asian tausta

Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman (jäljempänä *CAP-suunnitelma*) toimeenpano alkoi 1.1.2023. Suunnitelma kytkeytyy Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen vuosiksi 2023—2027. CAP-suunnitelman mukainen uuden rahoituskauden mukainen maatilojen investointitukijärjestelmä saatettiin osaksi kansallista lainsäädäntöä vuoden 2023 alusta. Tämä kokonaisuus muodostuu maatalouden rakennetuista annetusta laista (1476/2007, jäljempänä *rakennetukilaki*) vuoden 2023 alussa voimaan tulleine muutoksineen, maatalouden rakennetuesta annetusta valtioneuvoston asetuksesta (265/2023, jäljempänä *rakennetukiasetus*), maatilain investointituen kohdentamisesta annetusta valtioneuvoston asetuksesta (266/2023) sekä viidestä maa- ja metsätalousministeriön asetuksesta (nrot 606/2023-610/2023).

Rakennetukiasetuksen soveltamisen myötä on tullut tarvetta asetuksen 39 §:n tarkennukselle ja kahden uuden pykälän lisäämiselle asetukseen. Samanaikaisesti ehdotettujen muutosten kanssa ehdotetaan pääosin ehdotettavaa 40 a §:ää vastaavan uuden pykälän lisäämistä porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annettuun valtioneuvoston asetukseen (276/2017).

2 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa.

3 Ehdotettujen muutosten säännöskohtaiset perustelut

3.1 Rakennetukiasetuksen 39 §:n 2 momentti

Rakennetukiasetuksen 39 §:n 1 momentin mukaan aloitustuen avustusosuus maksetaan kahtena saman suuruisena eränä. Pykälän 2 momentin mukaan avustuksen toisen erän maksamisen edellytyksenä on liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen. Momentin mukaan toinen erä on kuitenkin haettava viimeistään kolmen vuoden kuluttua tukipäätöksen tekemisestä.

Rakennetukilain 11 §:n 1 momentin mukaan aloitustuen myöntämisen edellytyksenä on, että hakija esittää tuen kohteena olevaa yritystoimintaa koskevan liiketoimintasuunnitelman. Nuorelle viljelijälle annetaan siten rakennetukiasetuksessa säädetyn tuen myötä kolme vuotta aikaa tilan kehittämiseen liiketoimintasuunnitelman mukaisesti. Tarvittaessa ELY-keskus voi pyytää ennen toisen erän maksatusta tuen hakijalta lisäselvityksen toimittamisen liiketoimintasuunnitelman toteuttamisesta. Liiketoimintasuunnitelmien kehittämistavoitteiden ja niiden toteuttamisen aikataulutusten erilaisuuksista johtuen eri viljelijöillä toisen erän maksatuksen hakeminen voi jäädä edellä mainitun kolmen vuoden loppupuolelle.

Määräajan ylittämisen välttämiseksi toisen erän maksamisen hakua ehdotetaan hiukan joustavoitettavaksi aikataulultaan. Rakennetukiasetuksen 39 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädetty kolmen vuoden aika tukipäätöksen tekemisestä pidennettäisiin kolmeksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi.

3.2 Uudet ehdotettavat pykälät 40 a ja 40 b §

3.2.1 Johdanto

Rakennetukilain 51 a §:ssä säädetään maatalouden rakennetukien vähennyksistä ja seuraamuksista tuen maksun yhteydessä. EU-säädöksissä ei ole seuraamuksista ja vähennyksistä tarkempia säännöksiä. Tästä johtuen niistä on säädettävä kansallisesti.

Ehdotetut uudet pykälät mukailisivat maaseudun hanketoiminnan tukemisesta rahoituskaudella 2023–2027 annetun valtioneuvoston asetuksen (617/2023) säännöksiä. Viimeksi mainittu asetus on annettu maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023–2027 annetun lain (1325/2022) nojalla. Ehdotettavien uusien pykälien (40 a § ja 40 b §) sisällöt olisivat yhdenmukaisia mainitun asetuksen säännöksistä ensiksi mainittu 42 §:n ja jälkimmäinen 43 §:n kanssa.

Rakennetukilain 51 a §:n 1 momentin mukaan jos maksua koskevassa hallinnollisessa tarkastuksessa tai muussa tarkastuksessa havaitaan, ettei tuen kohteena olevaa toimenpidettä ole toteutettu hyväksytyt suunnitelman mukaisesti tai tuenhakija on maksuhakemuksessaan esittänyt tukeen oikeuttamattomia kustannuksia, tukea ei makseta tai maksettavaa tukea vähennetään. Maksettavaan tukeen liittyvästä hallinnollisesta seurauksesta päättää maksupäätöksen tekevä viranomainen.

Rakennetukilain 51 a §:n 2 momentin mukaan seuraamuksissa on otettava huomioon horisontaaliasetuksen 59 artiklassa säädetty. Momentin mukaan seuraamuksia ei määrätä horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan a, b ja c kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa eikä muissa niihin verrattavissa tilanteissa. Rakennetukilaissa horisontaaliasetuksella tarkoitetaan yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta sekä asetuksen (EU) N:o 1306/2013 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/2116.

Ehdotetut seuraamukset perustuvat horisontaaliasetuksen 59 artiklassa jäsenvaltioille asetettuun velvoitteen. Horisontaaliasetuksen 59 artiklan (Unionin taloudellisten etujen suojaaminen) 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on yhteisen maatalouspolitiikan yhteydessä sovellettavia hallintojärjestelmiä noudattaen annettava kaikki tarvittavat lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset sekä toteutettava muut tarvittavat toimenpiteet unionin taloudellisten etujen tehokkaan suojan varmistamiseksi. Asetuksen 59 artiklan 1 kohdan d alakohdassa todetaan, että näiden säädösten, määräysten ja toimenpiteiden on liityttävä erityisesti tehokkaiden, oikeasuhteisten ja varoittavien seuraamusten määräämiseen unionin oikeuden tai sen puuttuessa kansallisen oikeuden mukaisesti ja tarvittaessa oikeustoimiin ryhtymisen. Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava lisäksi asianmukaiset varotoimet, joilla varmistetaan, että sovellettavat seuraamukset ovat oikeasuhteisia ja suhteutettuja havaitun noudattamatta jättämisen vakavuuteen, laajuuteen, pysyvyyteen tai toistuvuuteen.

Edellä selvitetyssä rakennetukilain 51 a §:n 2 momentissa on säädetty poikkeuksista seuraamusten määräämisestä. Momentissa viitataan seuraamusten soveltamisessa sovellettavien poikkeusten osalta horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan a, b ja c kohdissa tarkoitettuihin tilanteisiin. Seuraamuksia ei määrättäisi myöskään muissa edellä mainittuihin horisontaaliasetuksessa tarkoitettuihin tilanteisiin verrattavissa olevissa tilanteissa. Horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan a kohta koskee ylivoimaista estettä ja poikkeuksellisia olosuhteita. Näissä tuenhakija säilyttää oikeutensa tukeen. Horisontaaliasetuksen 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan b ja c kohdan mukaisissa tilanteissa seuraamusta ei sovelleta, mutta tukea kuitenkin vähennetään siltä osin kuin tuenhakija ei ole siihen oikeutettu. Kohdan b mukaisessa tilanteessa noudattamatta jättäminen johtuu toimivaltaisen viranomaisen tai muun viranomaisen virheestä ja henkilö, jota hallinnollinen seuraamus koskee, ei olisi voinut kohtuudella havaita kyseistä virhettä. Kohdan c mukaisessa tilanteessa asianomainen henkilö voi osoittaa toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla, ettei noudattamatta jättäminen ole hänen syytään, tai jos toimivaltainen viranomainen on muutoin vakuuttunut siitä, ettei noudattamatta jättäminen ole asianomaisen henkilön syytä.

Rakennetukilain 51 a §:n 3 momentissa säädetään, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tuen vähentämisperusteista sekä vähennysten ja seuraamusten laskennasta.

Rakennetuissa yhdenmukaisen käytännön toteuttamiseksi maaseudun hanketukien kanssa rakennetukiasetukseen lisättäisiin jäljempänä ehdotetut pykälät.

3.2.2 Vähennys tukikelvottomien kustannusten vuoksi (40 a §)

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tukikelvottomien kustannusten vuoksi tehtävästä vähennyksestä. Koska kertakorvaukseen ei liity hyväksyttävien kustannusten arviointi maksatusvaiheessa, ei pykälän vähennys koske kertakorvauksena maksettavaa tukea.

Ehdotettava vähennys perustuisi pääosin päättyneellä EU:n ohjelmakaudella sovellettuun vähennykseen, joka on tullut suoraan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 soveltamissäännöistä yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän, maaseudun kehittämistoimenpiteiden ja täydentävien ehtojen osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 809/2014 63 artiklasta. Vähennyksen käyttämisen arviointi tehtäisiin, jos tukikelvottomat kustannukset olisivat yli 10 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.

Erona komission aiemmin säätämään olisi vähennyksen kohtuullistamismahdollisuus ehdotetun pykälän 2 momentissa. Eli enää vaihtoehtona ei olisi vain joko vähennyksen käyttäminen tai käyttämättä jättäminen.

3.2.3 Vähennys tiedotusvelvollisuuden noudattamisen puutteiden vuoksi (40 b §)

Hankkeiden sijaintipaikan yhteyteen on asetettava tiedotuskyltti, jossa on unionin tunnus sekä tietoa hankkeesta ja jossa korostetaan unionin rahoitustukea. Pykälässä säädettäisiin tiedotusvelvoitteiden laiminlyöntiin liittyvästä vähennyksestä. Vähennyksen suuruus olisi suhteessa puutteen vakavuuteen ja olisi suuruudeltaan vähintään prosentti ja enintään viisi prosenttia myönnetystä tuesta. Tiedotusvelvollisuudesta on säädetty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 mukaisista öljysiemeniä, puuvillaa ja viiniyttämisen sivutuotteita koskevia interventiotyyppejä sekä unionin tukeen ja YMP:n strategiasuunnitelmiin liittyviä tiedotus-, julkisuus- ja näkyvyysvaatimuksia koskevista säännöistä annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2022/129.

4 Taloudelliset vaikutukset

Rakennetukien maksun yhteydessä tehtävät mahdolliset vähennykset eivät ole ennakoitavissa, eikä esityksen taloudellisia vaikutuksia siten voida arvioida.

5 Lausuntopalaute

Lausunnoissa...

6 Voimaantulo

Ehdotettu asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

7 Laintarkastus

Asetusehdotus.....